

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV
NA MADŽARSKEM

MONOŠTER, 15. OKTOBRA 2026

LETO 36, ŠT. 41

Župnijski družinski den

V soboto, 10. oktobra je na Gorenjem Seniki bil župnijski družinski den

/ STRAN 4

Konec tedna za krepitev ekipnega ...

Prvi oktobrski konec tedna se je Folklorna skupina Sakalovci odpravila na izlet.

/ STRAN 6

Moja pot med »maroltovce«

V letih, ki sem jih preživela v Ljubljani, sem doživela številne dogodivščine ...

/ STRAN 7

ZA PRIHODNOST PORABJA SO POMEMBNI MLADI

Ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Suzana Lep Šimenko in madžarski minister za družbene odnose in kulturo Zoltan Tarr sta obiskala slovensko narodno skupnost v Porabju.

/ STRAN 2

FOTO USZS

ZA PRIHODNOST PORABJA SO POMEMBNI MLADI

Ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Suzana Lep Šimenko in madžarski minister za družbene odnose in kulturo Zoltan Tarr sta obiskala slovensko narodno skupnost v Porabju.

VIDA TOŠ

Obisk ministrov je bil za porabske Slovence priložnost, da so neposredno predstavili, kaj potrebujejo za ohranjanje svojega jezika, kulture in življenja v Porabju. Med najpomembnejši vprašanji so izpostavili financiranje majhnih dvojezičnih šol, prihodnost Radia Monošter in nadaljevanje skupnega slovensko-madžarskega sklada. Za predstavnike skupnosti pa je v ozadju vseh teh tem še eno veliko vprašanje: kako ustvariti razmere, v katerih bodo mladi ostali doma.

Ministrica Lep Šimenko in minister Tarr sta se srečala s predstavniki slovenske narodne skupnosti, nato pa obiskala še nekatere ustanove in si ogledala projekte.

Popoldne sta obisk nadaljevala v Prekmurju, kjer sta se srečala s predstavniki madžarske narodne skupnosti. Skupni obisk je bil tako namenjen spoznavanju potreb obeh manjšin in projektov, ki jih podpirata Slovenija in Madžarska.

Majhne šole potrebujejo več kot običajno financiranje

Za porabske Slovence je med najbolj perečimi vprašanji financiranje šolstva. Majhne šole imajo namreč drugačne potrebe kot večje ustanove, običajno normativno financiranje pa ne zadostuje za njihovo delovanje. To je ministroma posebej izpostavil predsednik Državne slovenske samouprave Péter Kondor. Doslej so za dodatno financiranje porabskih šol prejeli približno 290.000 evrov letno na podlagi petletne pogodbe, ki se izteče konec leta. Zdaj si želijo, da bi pogodbo podaljšali in sredstva še povečali. Če dodatne podpore ne bodo zagotovili, bo po njegovih besedah delovanje šol oteženo.

Težave imajo tudi na Radiu Monošter, edinem samostojnem narodnostnem radiu na Madžarskem. Za njegovo delovanje bi potrebovali približno petino več sredstev. Radio ima pomembno vlogo pri ohranjanju porabskega narečja, saj ga lahko tako

ljudje slišijo v vsakdanjem življenju, ne le pri pouku, kjer se učijo in govorijo slovensko, ali na kulturnih prireditvah.

Skupni sklad kot primer odlične prakse

Pomembna tema pogovorov je bilo tudi nadaljevanje skupnega slovensko-madžarskega sklada. Iz njega obe narodni skupnosti pridobivata sredstva za kulturne projekte, razvojne programe in infrastrukturne naložbe. Obe državi sta zainteresirani za njegovo nadaljevanje, zato naj bi tudi prihodnje leto vsaka zagotovila milijon evrov. Poiskati pa bosta morali še

Ministrica Suzana Lep Šimenko in minister Zoltán Tarr na obisku na Dvojezični osnovni šoli Jožefa Košiča na Gornjem Seniku.

način za podaljšanje sklada oziroma sklenitev novega sporazuma. Ministrica Lep Šimenko je poudarila, da skupni obisk ni bil le protokolarno srečanje, ampak tudi sporočilo o pomenu sodelovanja med državama. "Mislim, da je zelo pomembno, da sva tokrat oba z ministrom, ki sva pristojna za manjšine, najprej tukaj v Porabju in potem seveda pri madžarski manjšini v Sloveniji, zato da damo v prvi vrsti pomemben signal temu, kako pomembna je ta tematika za obe državi," je dejala.

Po njeni oceni Slovenija in Madžarska dobro sodelujeta, skupni projekti pa prinašajo koristi obema narodnima skupnostma. Prepričana je, da je prav neposreden ogled projektov eden od načinov, kako prepoznati dobre prakse in jih ohraniti tudi v prihodnje.

Tudi minister Tarr je poudaril, da je pomembno priti na teren, prisluhniti ljudem in spoznati njihove potrebe. "Zelo pomembno se nama z ministrico zdi, da si na kraju samem gledamo, kaj se dogaja, poslušamo, kakšne so potrebe, kakšne so želje pripadnikov manjšine oziroma pripadnikov narodne skupnosti," je povedal. Skupni sklad je označil za posebnost tudi v evropskem prostoru, saj omogoča, da se narodni skupnosti dogovarjata o projektih

in skupaj razvijata okolje, v katerem živita. Zagotovil je, da želi Madžarska kljub omejitvam v državnem proračunu tudi v prihodnje podpirati slovensko narodno skupnost v Porabju in madžarsko v Sloveniji.

Če mladi odidejo, je ogrožena tudi prihodnost jezika

Potrebe skupnosti pa niso povezane samo z ustanovami in njihovimi proračuni. Zagovornik slovenske narodne skupnosti v madžarskem parlamentu Karel Holec je opozoril, da je treba poleg šol, kulturnih ustanov in infrastrukture podpirati tudi male gospodarske razvojne programe. Ljudje morajo imeti možnosti za delo in življenje, če naj bi Porabje ostalo živahno tudi v prihodnje. "Mladi morajo ostati. Če odidejo, lahko pozabimo na nadaljnje življenje Porabja," je opozoril. Njegova skrb je povezana tudi z ohranjanjem slovenskega jezika ter porabskega narečja in kulture. Če se mladi odselijo, se namreč oddaljijo od okolja, v katerem so jezik in običaji del vsakdanjega življenja. Pozneje jih je težje znova vključiti v kulturne dejavnosti, jezik pa se lahko izgubi že v naslednji generaciji.

Holec je zato poudaril, da so pomembne šole in vrtci, kjer se otroci lahko učijo slovensčine in razvijajo narodno identiteto. Pomembno pa je tudi, da imajo po končanem študiju možnost vrnitve v domače okolje. "Dobro bi bilo, če bi vsi prišli nazaj, takrat smo močni," je dejal.

Projekti, ki kažejo, da je mogoče

Ministra sta si med obiskom ogledala tudi obnovo Slovenskega kulturnega in informacijskega centra v Monoštru, na Gornjem Seniku pa obiskala Dvojezično osnovno šolo Jožefa Košiča in obnovljeni kompleks Filovega mlina. Dopoldanski del obiska sta sklenila na Slovenski vzorčni kmetiji. Prav takšni projekti kažejo, kako se lahko podpora spremeni v nekaj oprijemljivega: v obnovljene prostore, možnosti za izobraževanje, kulturne dejavnosti in povezovanje ljudi. A ob tem ostaja pomembno, da imajo ustanove tudi sredstva za svoje vsakodnevno delovanje. Skupni sklad je namenjen prav takšnim ciljem, zato si predstavniki porabskih Slovencev želijo, da bi ostal. Poleg tega pričakujejo konkretne rešitve za financiranje šol in Radia Monošter.

Obisk ministrov je tako odprl več vprašanj, ki se dotikajo istega cilja: kako zagotoviti, da bo slovenska skupnost v Porabju lahko še naprej živela s svojo kulturo in jezikom. Za to niso dovolj le dobre želje. Potrebni so stabilno financiranje, delujoče ustanove in predvsem možnosti, zaradi katerih se bodo mladi odločali, da ostanejo v domačem okolju.

XX. SOMBOTELSKI NARODNOSTNI DEN

Tretjoga oktaubra so štiri sombotelske narodnosti organizéale srečanje kulturni skupin v Škanzeni Železne županije. Glavni smo bili letos Slovenci. Gor so staupili nemški, rovački, romski mlajši iz vrtcov in šaul, med vözraščeni skupinami pa je bila edna slovenska tö.

MARIJA KOZAR

FOTO: DUŠAN MUKIČ

Inda

Inda smo meli županijske narodnostne dneve. Oprvim pred 70 lejtami ranč pri nas na Gorenjom Siniki. 1956. leta je bila 10. oblejtnica smrti Avgusta Pavla. V nedelo, 11. marciuša pred podnevom so po njem poimenovali kulturni dom. Popodnevi v tretjoj vöri pa se je začno »Festival kulturni skupin narodni manjšin županije Vas«. Svoje plese so nutpokazali

Šaularge 8. klasa nemške Osnovne šaule Reguly so v nemški gvantaj plesali nemške plese.

Rovatke iz vesnic Narda in Hrvatske Šice (Horvátlövö), Nemci iz vesi Pornóapáti pa domanji Slovenci iz Sakalauvec. Po tistom so bili »narodnostni dnevi« vsikšo leto v drügoj rovačkoj, nemškoj ali slovenskoj vesnici Železne županije, vse do 1989. leta. Naslejdnje v nemškoj vési Kőszegfalva.

Sombotelski narodnostni dnevi

V Somboteli majo svojo narodnostno samoupravo Rovatke, Nemci, Romi in Slovenci. Pauleg toga pa majo eške svojo narodnostno društvo Rovatke, Romi in Slovenci. Rovatke so 2004. leta vözbrodili, ka bi dobro bilau, če bi meli v Somboteli vsikšo leto narodnostni den, gde bi se leko nutpokazale naše kulturne skupine. V té varaš smo vsi prišli z vesnic, za toga volo smo se srečavali v Škanzeni Železne

županije. Pa zatok tö, ka v taujoj »vési« stogijo rovačka iža iz Petrovoga sela, nemška iz vési Pornóapáti in slovenska z Gorenjoga Sinika. Dvakrat smo zavolo koronaviruša nej mogli meti narodno-

Porabski trio je zospejvo štiri domanje slovenske pesmi.

stni den, zatok je 20. oblejtnica spadnila na leto 2026.

XX. Sombotelski narodnostni den

Na začetki jubilejnoga programa so navzauče pozdravili predsedniki vsej štiri narodnostni samouprav. Biu je 3. oktober, zatok je nemški predsednik Tamás Friedl eške cudau, ka so vrnau pred šesttrestimi lejtami znauvič združili badva nemškiva rosaga. Direktorica Muzeja Savaria Andrea Csapláros je povödala, ka narodnostni dnevi lepau pokažejo, ka v muzej negajo samo mrtvi predmeti. Zavalila se je Slovencom v Somboteli, ka že štiridvajsti lejt skrb majo na slovensko ižo v Škanzeni, štera je gratala prava »iža Slovincov«. Svétnik sombotelske občine Krisztián Kelemen pa je biu gvüšen, ka je tradicija nej samo nika iz preminauči časov. Kulturna erba more ostati živa, žive pa morejo biti skupnosti tö. Rovatke in Nemci v Somboteli majo svoj vrtec in šaulo. Za toga volo oprvim vsik-

Romski bratke in sestre so se flajsko sükali na odri.

dar mlajši držijo svoj program. Nemci majo celau dva vrtca: Pipitér (Kamilica) in Nap-sugár (Sončni žarki). Mali mlajši so lepau spejvali pa plesali, pomagale so jim vzgojiteljice. Nemški šaularge Osnovne šaule Reguly so že sami znali lejpe nemške plese plesati. Od Romov so letos ranč tak mlajši gorstaupili: dva para, vsi bratke pa sestre. Rovački šaularge z Vrtca, osnovne šaule in gimnazije Mate Meršič Miloradić so zvün plesa

meli eške eden tamburaški orkester tö. Pri vözraščeni je spejvo rovački mejšani pevski zbor Djurdjice, šteroga je sprevala tamburaška skupina Guslice. Potom toga je prišo na red Porabski trio ZSM s štirimi porabskimi pesmimi. Na konci programa pa so starejši rovački plesci eške eden lejpi makedonski kolo zaplesali.

Rovački mejšani pevski zbor so sprevajali tamburaši Guslice.

Program smo meli v veukom šatori, šteroga je napunilo skor petstau lüdi. Mlajši so meli eške delavnice tö: pri nas so leko delali rauže s kreppapéra. Pri dvej nemški vrtcaj pa vsefele živali s papéra, bábe s kijauke v nemškoj noši ali pa gejša.

ŽUPNIJSKI DRUŽINSKI DEN

GYÖNGYI BAJZEK

Vsoboto, 10. oktobra je na Gorenjom Seniki biu župnijski družinski den, ka so ga pripravile cerkvene kotrige na Gorenjom Seniki letos tretjo paut. Te dën je biu namenjeni druženi, ohranjanji vere pa tudi povezovanji vernikov cejluga slovenskoga Porabja (Gornji pa Dolnji Senik, Sakalovci, Števanovci, Verica-Ritkarovci pa Andovci). Den se je začno s sveto mešov v cerkvi na Gorenjom Seniki, mašovala sta domanji župnik Tibor Tóth pa markovski župnik Dejan Horvat. Vesi v župniji majo že več lejt dobre stike, vejpa cejlo Porabje je ena župnija, vse vesi spadajo pod seniško župnijo. Zatok so té srečanja dobra prilika, ka se lidgé leko sproščeno srečajo pa družijo. Po sveti meši se je program nadaljüvo v kulturnom daumi. Navzauči so leko poslušali predavanje grofice Tímee

Széchenyi, stera je potomka (leszár-mazott) grofovske rodbine Széchenyi, pa je nas odpelala na časovno popotovanje skozi zgodovino rodbine Széchenyi. Potem se je program nadaljüvo z obödom, povezanim z degustacijo vin Bellin. Na stoli so nej falili domanji žmaji, tak kak

Med predavanjom grofice

faširt, pečene klobase, krumplova šalata s tikvinim oljem, domanji krü pa pogače. Medtem so organizatorji poskrbeli za kulturni pa zabavni program za vse

Sveta meša na Gorenjom Seniki

generacije, zatok, ka v lejpom števili so prišle tudi družine. Nastopila je skupina Gyöngyi Senior Örömtánc (družabni ples za starejše), za glasbo pa so poskrbeli Ciril Kozar in njegva skupina iz Martinja v Sloveniji. Ranč tak so se poskrbeli za mlajše, ka so njim pripravili vsefale starinske igre, tak kak delo z kukarcov. Župnijski družinski den je biu namenjen, ká se porabski verniki leko srečajo, družijo, pogučavajo pa se dobro majo. Dën je mino v dobrom vzdušji, med smejom, pogučavanjom pa med dobro glasbo. Takšo srečanje je fejest važno tudi za mlade pa deco, ka leko vero, rejč pa tradicijo spoznajo tudi prejk skupnoga družjenja. Vsi navzauči so leko domau odšli z lepimi spomini pa željov, ka bi se v takšnom vzdušji še večkrat srečali.

PO GAUŠKI IZ SAKALAUVEC DO ŠTEVANOVEC

[Pejški ojditi po friškom zraki je trno zdravo. Tak so mislili tau ništrni člani Drúštva porabski slovenski penzionistov tü, gda so se 8. oktobra podali na paut po gauški iz Sakalauvec do Števanovec.](#)

MARIJANA FODOR

Člani Drúštva porabski slovenski penzionistov so se napautili na pejško paut prejk po gauštja iz Sakalauvec do Števanovec. Za 8. oktober smo meli v plani te program. Prejšnja lejta so člani šli po pejškoj pauti na pohod na Verici, na Gorenjom Seniki, lani smo pa šli od Andovec do Čöpanec v Sloveniji.

Letos smo se odlaučili, ka mo šli iz Sakalauvec do Števanovec. Kak dja vardjam iz mladi lejt, tam je sigdar bila pejška paut, ka smo tamta odli na veselice v Sakalauvec. Oni so pa prejk prišli k nam v Števanovce. Te smo šlje pejšti odli, ka je nej bilau telko autonov. Tau leto smo prosili člana našoga drúštva iz Sakalauvec Lacina Vajda, ka aj skupino pela

prejk po gauštja. Nej je že tak na letji priditi pejšti, ka je tista paut vtjüp zaraštjena pa se je dosta drejv vözobrnavlo na paut. Laci

Skupina pri graničarskom muzeji v Števanovci

je emo pomauč iz vesi, ka se je za tau vzeu Krajci (Krajczár) pa je on tü pozno paut. Etak so pa naši člani naj zablaudili, ka so meli gvüšno pomauč. Škoda ka so nej mogli gobe brati, ka so goštje trno süje. Par mejsecov smo čakali dež pa je nej prišlo ene kaple nej. Na te zranjek, 8. oktobra je, vala Baudji, malo üšo dež. Nej smo znali ka baude. Prajla sem,

ka če de fejs šlau, te prejk dejemo pohod na drüddi den, dapa poglednili smo na interneti pa je pisalo, ka de samo do desete vöre šlau.

Te so pa naši nistrni člani nej brodili doma ostaniti pa so se napautili. Na, dež je rejsan v desetoj vöri stano pa se je sonce skazalo. V edenajstoj vöri so se leko napautili pa dočas so v Števanovce prišli je že vrauče bilau, tak je sonce sijalo. Čakala sem skupino v Števanovci pri graničarskom muzeji, gde so dobili malo palinke, poglednili so muzej, malo so si počinili pa smo šli v kulturni dom, gde sta naši članici, dvejl Iluške že namazale krüj z žiraum pa gordjale lük. Skupina je fejs rada bila, ka so takšo indašnje pavarsko pogostitev dobili. Na tau so leko pili pivo, sok pa vodau.

Tisti den nas je dež nej tapostrášo, tak ka smo meli eden lejpi veseli den. Hvala lejpa vsem članom, steri so prišli v Števanovce, hvala lejpa Mariji Gašpar Vajda pa Lacini, ka so pred pohodom (gyalogtúra) oni tü pogostili člane drúštva, tak ka je nišče nej lačen pa žeden prišo, pa odišo tü nej.

»MISLIM, DA BI V SOMBOTELU LAHKO ŽIVEL«

Mateja Šeklija sem spoznal med svojim študijem slovenskega jezika in književnosti na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Bil sem v višjih letnikih, Matej pa je že pripravljaval svojo doktorsko disertacijo o ledinskih imenih v okolici kraja Livek pri Kobaridu. Zaradi najinega skupnega zanimanja za zamejske pokrajine in njegovega temeljitega poznavanja vsega slovenskega jezikovnega prostora sva hitro navezala prijateljstvo.

-DM-

Danes je Matej Šekli redni profesor primerjalnega slovanskega jezikoslovja na Oddelku za slavistiko v Ljubljani. Vsa leta najinega poznanstva me je redno obiskoval v Sombotelu, kdaj pa kdaj pa sva se setala tudi v Porabju. Zadnja dva tedna v letošnjem septembru je prek programa Erasmus+ primerjalno slovansko jezikoslovje predaval na Oddelku za slavistiko na univerzitetnem središču ELTE SEK v Sombotelu.

Slovanski skupnosti v madžarskem okolju

»Tukajšnja mikroslovenistika in mikrokratistika sta mi zelo pri srcu, ker izobražujeta predvsem učitelje slovenskega narodnostnega jezika v Porabju in hrvaškega v Železni županiji. Sam sem strokovnjak za primerjalno slovansko jezikoslovje in sem na sombotelskem oddelku predaval predzgodovino slovanskih jezikov. V veselje mi je, da sem temu prostoru lahko dal svoj prispevek. Kolegi so bili zelo prijazni, smo se tudi precej družili. Med študenti so bili taki, ki dobro govorijo slovensko, taki, ki se slovenščine šele učijo, in tudi samo madžarsko govoreči. Zato sem se od njih tudi sam precej naučil in upam, da se bom v Sombotel lahko redno vračal,« mi je povedal gostujoči profesor.

Matej se vrsto let trudi, da bi izpopolnil svoje znanje madžarskega jezika. Tudi v Sombotelu je izkoristil vse priložnosti, da bi prebivalcem mesta nekaj povedal v njihovi govorici. »Kot primerjalni slovanski jezikoslovec, kot nekdo, ki se ukvarja z glasovi, oblikami in besedami v posameznih slovenskih narečjih v vsem slovenskem jezikovnem prostoru, moram poznati tudi pet sosedskih jezikov, ki obkrožajo slovenščino. S hrvaščino, italijanščino, furlanščino in nemščino sem zgodaj stopil v stik. Z madžarščino pa sem se seznanil pred že kar nekaj leti na ljubljanski Filozofski fakulteti, kjer imamo na Oddelku za primerjalno

jezikoslovje tudi lektorat madžarščine. Vpisal sem se nanj, potem se udeležil tečaja na Balasijevem inštitutu, nato je sledilo samoučenje. Če pa jezika ne uporabljaš, tudi precej hitro izgine. Tako je zame vsakoletno obiskovanje Sombotela, Blatnega jezera in krajev na današ-

Matej Šekli je redni profesor primerjalnega slovanskega jezikoslovja na Oddelku za slavistiko ljubljanske Filozofske fakultete. Redno obiskuje Sombotel, ki mu je v dolgih letih prirasel k srcu. V zadnjih dveh tednih septembra je predaval na slavistiki na ELTE SEK.

njem zahodnem Madžarskem priložnost za ponavljanje madžarskega jezika.«

Od narečja do knjižnega jezika

Z gostujočim profesorjem sva se dotaknila tudi današnje vloge slovenskih narečij. Matej je poudaril, da čeprav so neknjižni govori naša prva materinščina in s tem del naše identitete, moramo vsi Slovenci izboljševati svoje znanje slovenskega knjižnega jezika. »Moje narečje iz okolice Nove Gorice – imenuje se kraško narečje, čeprav se ne govori samo na Krasu – je moj prvi jezik. Z domačimi, prijatelji in znanci govorim samo v tem narečju, na katerega sem tudi navezan in ima zelo pomembno vlogo v mojem življenju. Jasno pa je, da s tem svojim narečjem pridem le do meje primorske narečne skupine. Če hočem sporočati bolj kompleksne vsebine, če hočem brati knjige, se naučiti zgodovino, geografijo in vse ostalo, kar je povezano z našim slovenskim jezikovnim prostorom, moram poznati tudi knjižni jezik. V Sloveniji imamo seveda

to srečo, da je slovenski knjižni jezik učni jezik v večinoma enojezičnih vrtcih, osnovnih in srednjih šolah ter potem tudi na fakultetah, da je državni jezik. Položaj pa je precej drugačen ponekod v zamejstvu, kjer ni enojezičnih slovenskih šol. Zato se je treba tam veliko bolj potruditi, da knjižni jezik usvojimo zadovoljivo dobro, veliko več dela je treba vložiti v to, da do odrasle dobe, ko začnemo delati, knjižni jezik usvojimo do ustrezne mere.«

Matej Šekli ceni, če je domače narečje v vrtcih in šolah prisotno kot pogovorni jezik med odmori ali obšolskimi dejavnostmi. »Naloga starih staršev, staršev, družine, prijateljev in okolja, v katerem živimo, je, da nas naučijo narečja. Šola pa ima predvsem nalogo, da nas od domačega govora pripelje do knjižnega jezika. To je njena res pomembna odgovornost.«

Moj sogovornik je svoje dvotedensko bivanje v Železni županiji izkoristil tudi za obisk v krajih in na prireditvah okoliških gradiščanskih Hrvatov. S svojo prisotnostjo pa je podprl tudi prireditev sombotelskih Slovencev. »Zelo pomembno je, da imajo Slovenci v mestu svojo narodnostno samoupravo in društvo, ki skrbita tudi za prirejanje dogodkov. V okviru Dnevov slovenskega filma smo si v treh večerih ogledali tri novejšje slovenske filme in imel sem občutek, da je slovensko življenje v Sombotelu kar živo. V kino je prišlo veliko domačih Slovencev in pred filmi ter po njih sem lahko slišal porabske govore prekmurskega narečja, slovenski knjižni jezik in tudi madžarščino.«

Sombotel je vreden obiska

Matej Šekli se redno vrača v središče Železne županije, ki ga je zelo pritegnilo.

»V Sombotel sem prišel že pred kar nekaj leti, povsem turistično, da si ogledam to čudovito mesto. Zanimala me je antična Savaria, kjer naj bi se rodil tudi sveti Martin; potem pa tudi sodobno, današnje mesto. Prihajal sem vsaj vsako drugo leto, na krajše izlete. Zdi se mi, da je Sombotel ravno prav velik in da ponuja vse pogoje za kakovostno življenje.«

Gostujoči profesor je bil v teh dveh tednih službeno zelo zaposlen, vedno pa je našel čas, da поблиže spozna Sombotel. »Živel sem tako rekoč na Glavnem trgu, ki mi je zelo všeč. Zjutraj sem šel na kavo, prelistal časopis ali si privoščil kakšno sladico. Zvečer pa sem se sprehodil do jezera in do muzeja na prostem. Vmes sem se ustavil tudi pri rimskih ruševinah pri stolnici. Včasih sem pešal do cerkve svetega Martina ali do Iseuma in sinagoge. Slovcem iz Slovenije priporočam, da se mogoče kdaj odpravijo ne samo v zamejstvo – kar je seveda zelo pohvalno in lepo –, ampak še malo dlje. Naj okusijo tudi to sosedsko pokrajino, ki je že izven slovenskega jezikovnega prostora. Sombotel je namreč zelo prijetno mesto in predstavljam si, da bi tu lahko živel.«

OD SLOVENIJE ...

Tekme smučark v Sloveniji znova pod imenom Zlata lisica

Ženski tekmi svetovnega pokala v alpskem smučanju v Kranjski Gori bosta odslej potekali pod imenom Zlata lisica. Smučarski zvezi Slovenije (SZS) je uspelo pridobiti blagovno znamko, s čimer želi obuditi tradicijo ženskega svetovnega pokala, ki se je rodila in dolga leta živela v Mariboru. Pri SZS so poudarili, da razumejo razočaranje v Mariboru zaradi selitve tekmovanja in spremembe pri uporabi imena. Maribor in Pohorje po njihovih besedah ostajata zgodovinski dom Zlate lisice. Pred odločitvijo so se posvetovali tudi z več akterji v Mariboru, ki so se strinjali, da je tradicijo smiselno nadaljevati na najvišji ravni. Ob vrnitvi imena nameravajo pri SZS obuditi tudi pokal za skupno zmagovalko veleslaloma in slaloma. Zlata lisica je bila na Pohorju prvič organizirana leta 1964, na Kranjsko Goro pa se je zaradi pomanjkanja snega občasno selila že od leta 1976. Leta 2024 sta se tekmi dokončno preselili s Pohorja na podkorensko strmino. Organizacijo je ob dokončni selitvi od ASK Branik prevzela SZS.

Teden otroka opozoril na pomen pozdrava

Letošnji Teden otroka, ki je potekal od 5. do 11. oktobra, je pod geslom Dobro jutro, dober dan – naj te spremlja prav vsak dan opozarjal, da se prijaznost začne z majhnimi stvarmi, tudi s pozdravom. Pozdravljanje je bilo tudi osrednja tema posveta Zveze prijateljev mladine Slovenije. V zvezi so poudarili, da pozdrav pomeni več kot le dve besedi, saj z njim sogovorniku sporočamo, da smo ga opazili in mu želimo lep dan. O pomenu pozdravljanja so na posvetu govorili igralka Alenka Marinič, predsednik otroških parlamentov Drejc Pavlič ter dolgoletna ravnateljica in strokovnjakinja na področju vzgoje in izobraževanja Mojca Mihelič. Pridružila sta se jim tudi igralka Lucija Čirovič in igralec Lado Bizovičar. V Mariboru so ob začetku branja za Prežihovo bralno značko pripravili bralni maraton, v okviru Tedna otroka pa še ustvarjalne delavnice, igre in predstave. Otroci so temo tedna lahko raziskovali tudi v okviru bralno-litkovnega, literarnega in ugankarskega natečaja.

KONEC TEDNA ZA KREPITEV EKIPNEGA DUHA

Prvi oktobrski konec tedna se je Folklorna skupina Sakalovci odpravila na skupni konec tedna v slovenske gore. Ker smo se na pot podali že v zgodnjih jutranjih urah, smo čudovit jesenski sončni vzhod občudovali kar skozi okna avtobusa. Naš prvi cilj je bila Logarska dolina.

FANNI CSÁSZÁR

Solčavska panoramska cesta velja za eno najbolj znanih panoramskih poti v Sloveniji. 20-kilometrski pot leži na severu države in je ena najbolj slikovitih pohodniških in kolesarskih poti. Začne se med travniki in vodi mimo samotnih kmetij, po pobočjih, kjer se pasejo črede ovac in goveda.

Tudi mi smo se med našim izletom večkrat ustavili. Ko smo se spuščali z vrha gore, nas je pot pripeljala do majhnega domačije. Sprva smo se želeli le osvežiti in si nekoliko odpočiti, vendar smo doživeli veliko več. Spoznali smo zelo prijazno gospo, ki nas je sprejela s toplino

Ne samo plešemo, radi se podamo tudi na kolo.

in gostoljubnostjo. Z gostiteljico smo se veliko pogovarjali. Povedali smo ji nekaj o Porabju, naši folklorni skupini in naših tradicijah, ona pa nam je z veseljem predstavila svoj dom in okolico.

Naredili smo tudi skupno fotografijo, saj smo želeli ohraniti spomin na te čudovite trenutke. Gospa je ob naši fotografiji na Facebooku med drugim zapisala: »Zelo cenim vašo vztrajnost, da ohranjate naš materni jezik! ... Vsi smo le ena družina ...!«

Njene besede so nas še dodatno opogumile in potrdile, da je to, kar počnemo, pomembno in vredno. Pomembno je namreč ohranjati naše tradicije in jih prenašati na mlajše rodove, saj

Naša ekipa z gostiteljico

je prav to ključnega pomena za prihodnost porabskih Slovencev.

Čeprav bi kdo ob vseh naših plesnih vajah morda pomislil, da smo v dobri telesni pripravljenosti, je bila pot vse prej kot lahka. A vsi člani folklorne skupine smo uspešno premagali vse izzive in trud je bil brez dvoma poplačan. Kolesariti med gorami, ki jih je objemala čudovita jesenska pokrajina, je bilo nepozabno doživetje – bilo je kot v pravlji.

Ko smo se spustili z gore, smo se odpravili proti slapu Rinka, enemu najbolj znanih in najbolj obiskanih slapov v Sloveniji. Slap je na koncu doline, obdan z osupljivo naravo. Zaradi dolgotrajne suše je bilo tokrat v strugi vode precej manj, vendar je bil obisk kljub temu vreden poti.

Zvečer se je del skupine, ki je po celodnevem pohodu še premogla nekaj energije, odpravil na Savinjski oktoberfest, ki je potekal v bližini našega prenočišča. To je bila prava slovenska fešta! Odlično razpoloženje, veseli ljudje in dobra slovenska glasba – bi si lahko zaželeli lepši zaključek dneva? Za glasbeno razpoloženje je ves večer skrbela skupina Zvita feltna, na

odru pa so nastopili tudi Modrijani.

Naslednje jutro smo se po obilnem zajtrku odpravili proti gradu Žovnek. Sprehod do gradu je bil prijeten začetek dneva, ko pa smo prispele do grajskih ruševin, se nam je odprl čudovit razgled na okoliško pokrajino.

Druga postaja drugega dne je bilo Šmartinsko jezero pri Celju. V čudovitem jesenskem soncu je bil sprehod ob jezeru še posebno prijeten. Lepo je bilo za nekaj časa ubežati vsakodnevnemu vrvežu in se sprostiti ter uživati v miru narave.

V nedeljo zvečer smo se domov vrnili utrujeni, z nekaj bolečinami v mišicah, a z glavo in srcem polnima novih doživetij.

MOJA POT MED »MAROLTOVCE«

V letih, ki sem jih preživela v Ljubljani, sem doživela številne dogodivščine in si nabrala nešteto dragocenih spominov. Na mesto in življenje v njem me vežejo številne izkušnje, ki so pomembno zaznamovale moje življenje. Prav te dogodivščine in izkušnje so v veliki meri pripomogle k temu, da sem bolje spoznala sebe in našla svojo pot.

DÓRA DOSZPOT

Nekatere izkušnje so me spodbudile k osebni rasti in mi pomagale napredovati, druge so mi na poti postavile številne ovire. A prav slednje so me naučile vztrajnosti, poguma, premagovanja težav in predvsem tega, kako pomembno je kljub vsemu iti naprej. Iz leta v leto so v moje življenje prihajale nove dogodivščine, vsaka s svojo zgodbo in naukom. Ena izmed njih je bil vstop v Akademsko folklorno skupino France Marolta leta 2024.

Še danes se zelo jasno spominjam 1. oktobra, ko sem se na Kongresnem trgu srečala s kolegico s filo-

Rajanje - 78. letni koncert v Cankarjevem domu

ko leto v Cankarjevem domu. Ta predstavlja enega najpomembnejših in najbolj nepozabnih trenutkov v življenju vsakega »maroltovca«. Priprave na koncert, vaje, izdelovanje kostumov in rekvizitov, bučen aplavz po nastopu ... Vse to so trenutki, ki za vedno ostanejo v tebi in jih nosiš s seboj vse življenje.

Za »maroltovce« poletje ne pomeni počitka, saj je tudi takrat polno različnih dejavnosti in dogodkov. Največji dogodek, ki ga vsi nestrpnost pričakujemo, pa je vsakoletna turneja, ki je vsakič organizirana v drugi državi. Letos sem imela čast, da so me izbrali

Turneja na festivalu FOLK Cinfães - Artes & Danças do Mundo

zofske fakultete. Veliko mi je pripovedovala o ljudskih plesih in različnih dejavnostih, ki potekajo v skupini. Njeno pripovedovanje me je tako navdušilo, da sem se že naslednji teden vpisala v skupino. V prvem letu smo se učili osnovnih plesnih korakov, pravil in pravilne telesne drže, na katero mora biti pozoren vsak plesalec. V prvem letniku smo morali opraviti tudi dve avdiciji, ob koncu leta pa smo imeli prvi samostojen nastop.

Naslednje leto je sledil prehod v srednjo skupino, kjer smo zares spoznali, kaj pomeni biti del Marolta. Biti del te skupine ne pomeni le, da se ob ponedeljkih in četrtek odpraviš na vaje, nato pa odideš domov. Ne odgovarjaš le zase in za svoje soplesalce, temveč tudi za to, da se ime Franceta Marolta, ime slovenske folklorne skupine ter njen duh ohranja in širi.

Iz tedna v teden smo prejeli vabila na različne manjše in večje nastope, največji nastop pa je vsa-

za sodelovanje na festivalu Folk Cinfães - Artes & Danças do Mundo, ki je potekal na Portugalskem. V desetih dneh turneje smo nastopali na številnih prizoriščih, med drugim v Cinfãesu, Armamarju, Nespereiri in drugod, ter spoznavali plesno kulturo različnih narodov, med njimi Portugalske, Kolumbije, Kube, Litve, Gruzije, Čila, Mehike in Indonezije.

V prostih dneh smo se odpravili na izlet v Porto, nekaj časa pa smo preživeli tudi ob Atlantskem oceanu, kjer smo se lahko osvežili v njegovih valovih. Turneja se je hitro končala. Zame sta bili ti dve leti polni številnih dogodkov, doživetij in nepozabnih izkušenj. V tem času sem pridobila veliko novega znanja, spoznala čudovite ljudi in ustvarila spomine, ki jih bom nosila s seboj še dolgo. Upam, da se bodo naše poti še kdaj prekrizale, saj verjamem, da kdor enkrat postane »maroltovec«, to ostane za vedno.

... DO MADŽARSKE

Péter Magyar napovedal premoženjski davek

Vlada je na seji prejšnji konec tedna sprejela več predlogov davčnih zakonov, ki bodo kmalu poslani v javno razpravo – je na svoji Facebookovi strani sporočil premier Péter Magyar. Vlada se je odločila za uvedbo premoženjskega davka, razširitev pavšalnega davka za male podjetnike (KATA) in ukinitve nekaterih davčnih olajšav za športnike. Premoženjski davek bodo uvedli januarja 2027: za premoženje nad milijardo forintov bodo uvedli letni enodototni davek, za delež premoženja nad 100 milijard forintov pa 1,5-odstotni. Po najnovejših seznamih najbogatejših bi to lahko prizadelo 30–35 madžarskih milijarderjev. Osnova davka bodo nepremičnina, finančna naložba, premoženje pri upravljalcih premoženja doma in v tujini, pa tudi podjetja.

Posojila bodo odšteta od osnove za davek. Tako pri podjetjih kot pri nepremičninah bo upoštevana dejanska tržna vrednost, je povedal premier. Po mnenju strokovnjakov bo prav to najtežja naloga – ne toliko določanje vrednosti nepremičnin, ampak določanje vrednosti podjetij. Premoženjski davek morajo milijarderji plačati enkrat letno na podlagi samoocenitve, prvič pa do konca avgusta 2027 za premoženje, izračunano na dan 31. decembra 2026. Napoved morajo pripraviti le tisti posamezniki, katerih osebno premoženje presega milijardo forintov.

Poleg Madžarske šest držav z namero, da bi gostile poletne olimpijske igre 2036

Po informacijah Mednarodnega olimpijskega komiteja (MOK) poleg Madžarske tudi Indija, Katar, Južnoafriška republika, republika Koreja, Nemčija in Turčija izkazujejo zanimanje za organizacijo olimpijskih iger leta 2036. Uradni rok za prijavo je 31. oktober, novih kandidat pa ne pričakujejo, MOK pa bo takrat zaključil seznam kandidatov. Madžarska je za osrednje prizorišče izbrala Budimpešto. Kandidati morajo novembra predstaviti svoje prijave ustreznemu odboru MOK-a. O zmagovalcu bo MOK odločal na skupščini leta 2029.

JUTRI BO V CELOVCU S'MENJ – 10.

ČÜTI MATERNO REJČ, VIDETI DOMANJO KRAJINO

Vsakdenešnje slovenske oddaje na avstrijskem javnem radioni so se začnile 1979. leta, pripravljali so je v deželnom študioni ORF v Celovci. Miniti pa je moglo deset lejt tačas, ka je na avstrijski teve prišla prva slovenska oddaja »Dober dan, Koroška« tō. Vse tau pa eške več so mi raztomačili uredniki slovenski radijski pa televizijski programov v Celovci.

-DM-

Gda sem na zidini na tri štauke zagledno napis ORFK, sem se prestrašo, ka stogim pred glavnim kancelajom vogrske policije. Gda pa sem nutstaupo na dveri in me je portir dale pūsto, sem brž gorprišo, ka je tau kratica za koroški deželni študio avstrijske radiotelevizije. Slovenci majo v tistoj kuči edno veuko, ejkstra uredništvo, v šterom me je gorprijo Alexander Mak, glaven urednik slovenski radijski pa televizijski oddaj od letošnjoga 1. marciuša.

Moderatorsko kralstvo v slovenskom radijskom študioni ORF. Iz té iže eden človek sam leko vodi cejlo oddajo.

Pred njim je biu petdvajsti lejt prejdjen Marijan Velik, šteri je letos odišo v penzijo.

Slovenska rejč v etri

Sandi Mak mi je povōdo, ka se v njinom študioni vsakši den pripravlja osemvōrni radijski program, šteroga oddajajo na privatnoj frekvenci Radia Agora. Té čas je nej tekauči: kakšo vōro se čuje slovenski program, te pa en cajt pā nemški. Glaven urednik me je nutpauzvo v radijski študio, gde sem leko vūdo, kak moderator dosegne vsakši mešalni pult, zmejs pa pred sebov gleda pet monitorov. Sam leko vodi svojo vōro, na začetki štere so vsikdar novice, sledik pa eden »žurnal« ali magazin z dugšimi riporti tō. Urednik za muziko Hanzi Kežar mi je raztomačo, ka naute v oddajo eden algoritmuš nutdejva; za tau pa so mogli vse informacije o vsakšoj pesmi prva djenau

spraviti v sistem. Sploj je ponosen na tau, ka so erično pesem bratov Avsenik »Na Golici« 1954. leta vrnu v njinom študioni oprvim gorvzeli.

Spred tevena pred monitor

Kedenska slovenska televizijska oddaja je duga tresti minutov, je dale pripovejdo Sandi Mak, v njej majo šest ali sedem tri do štiriminutni prispevkov. Raztomačo mi je, ka drejkt ne dejvajo gor nemške podnapise, ka

Vsi slovenski novinarji in uredniki ORF sedijo v ednoj veukoj sobi. Gnes má slovenski spored deset stalni urednikov, pomaga pa jim eške sedem lūdi. Vsi delajo tak za radio kak za televizijo.

bi ovak domanji Slovenci tō samo šтели, pa bi se nej potrūdili, ka razmijo slovenski guč. Glaven urednik mi je pokazo, kak vkūpperē štab za edno snemanje: v ednom programu samo klika, ka na priliko nūca dvej kameri, ednoga tonskoga tehnika pa en dron. Aplikacija pa včasik vōzračuna, kelko de tau koštalo. V medijskoj iži gestejo kamera-mange, šteri gučijo slovenski, večina pa nej. Sandi Mak me je pito, kelko lūstva gleda naše Slovenske utrinke. Gda sem se ma povalo, ka sedem gezero na Vogrskom pa petnajset gezero v Sloveniji, je gratulejro. Te pa je cujdau, ka njino oddajo redno gleda dvejstau gezero lūdi.

Pri slovenskom sporedi v celovškem ORF-i dela deset stalni urednikov pa sedem takši, ka nemajo pune službe. Vsi morejo opravlati tak televizijsko kak radijsko delo. Cajti pa se spreminajo, zatok so vpelali edno vkūpno informativno spletno stran za manjšine v Austriji. Med njimi so Slovenci, Rovatke, Madžari, Čehi, Slovaki pa Romi, mi je raztomačo internetni urednik Franci Rulitz.

Secesija in klasicizem

Moja glava je bila puna informacij, gda sem zapūsto deželni študio. Za en malo sva se že srečala s padašom, ka bi donk vkūper prežive-la naja slejden večer v Celovci. Napautila sva se v tiste konce, gde sva prva eške nej ojdlā.

Na kraci sva prišla do varaškoga gledališča, štero je edna najbole važna kulturna inštitucija na Koroškom. Svetešnje so go oprli 1910. leta, gda je biu Franc Jožef I. že šestdeset lejt casar; te je gledališče dobilo ime po njem tō. Gnes má triféle programe: opero, dramske igre in ples. Na njegvi deskaj se je obrnauo dosta slovenski igralcov, v njem so režerali erični slovenski režiseri tō. Na sausadnoj zidini piše »Stadthaus«, donk pa je nej varaška iža, liki kulturni dom z galerijami. Na njenom znautrašnjom dvoriški držijo gledališke festivale pod milim nebom. Tau pa je tō nej slejdnjo delo, ka v tajoj iži vkūpdajo največ parov v Celovci.

Kračiša in dugša paut domau

S padašom sva z nostalgličnimi čūtenji klepala doj po ulici 10. oktaubra. Dugo sva se že nalečūvala, donk sva eške nej nutsela v krčmau Paulus. Čūla sva, ka so se Slovenci iz

Varaško gledališče so zozidali med 1908. in 1910. letom, gda je biu na vreji »Jugendstil« ali secesija. Dūh tistoga časa se lepau vidi od zvūna na zidini.

Celovca, zvekšoga študenti pa drūgi vōnavčeni lidgé, v preminauči dvajsti lejtaj najraj v tom lokali srečavali. Če rejsan pa tam eške itak točijo Laško pivo, sva slovensko rejč nej čūla gučati. Istina je, ka je bilau dosta slovenski napisov, na stenej sva vidla celau kejp eričnoga knežjoga kamla tō. Tak je minauo naja pet dni v srecej koroške dežele. Celovec je samo malo menjši od Maribora, ranč tak pa má lejpo in zgodovinsko bogato središče. Krajina kauli varaša skriva eške dosta lejpora, zatok sva bila s padašom gvūšniva, ka se gnauk eške povrnēva. Za mé je najlepše donk bilau, ka – če rejsan sem ranč nej računo – sem v par dnevaj spozno dosta zanimivi domanji Slovencov, šteri se po najbaukši močaj trūdijo gordržati svoj gezik in kulturno erbo. Tau pa je tisto, ka nas najkrepše povežuje – vseedno, če živēmo na bregej Vrbskoga jezera ali Rabe. (konec serije)

ZIDINE PRIPOVEJDAJO

MIKI ROŠ

Krčme takše ali ovakše že od davnih lidi k sebi zovejo. Malo baukše povedano, nut v sebe je zovejo. Tau z dobro pijačo pa žmanim gestijom delajo. Kak že telkokrat povedano, vse se nin začne. Historija nam pripovedja, kak prve poznane krčme so nin 2000 lejt nazaj v Rimi (Róma) živeti začnile. Kak je imperij vse vekši biu, so krčme tō po drugi krajinaj spoznali. Depa rejč krčma za bole nauvo vala. V tisti časaj so tomi po latinski taberna prajli.

Iz rejči taberna se je bole nauva rejč taver-na narodila. Gnes vnauge krčme ménje taverna nosijo. V nji gestija staroga Rima več ne najdemo. Prasuni lidge so zvekšoga kašo pa krüj geli, ribe ali mesau so bole na rejci na talejri meli. Bogati lidge ali patriciji so na stoli tüdi nadete labode (haty-

Gnes na srečo leko taberne iz stari časov eške itak vidimo. Tau je od staroga Rima ostanolo. Cejla vilica puna s tabernami je gesti pa pijačo lidam ponüjala.

tyú) meli. Tüdi mali ftiči, pečeni v médi so njim na velke apetit goropejrali. V slovenski krajinaj so krčme v prvi varašaj z delom začnile. Vnaugo ji je skrak poštij bilau gorpоставljeni. Ranč tak kak gnes ji skrak moderni autocest leko najdemo.

Krčma, gostilna pa Gastuž

Rejč krčma za staro slavsko vala. Istina, ka v slovenski krajinaj se, zvün Porabja, ta rejč na rejci najde. V Srbiji pa na Hrvaškom se tau leko več čüje. Držinsko ménje Krčmar ali Kerčmar pa na velke živé. Ka zaprav rejč krčma znamenüje, od kejc je vöprišla? Po enoj varianti aj bi tau biu ram na zemli, stero so krčili, jo vöstrejbili. Druga nam od toga pripovejda, ka krčiti pijačo, piti podvoriti znamenüje. Kakoli že, v krčmaj se je pilau, gelo pa tüdi spali so leko. Če že smo nekaj od Porabja prajli, eške kaj več leko povejmo. V eni od vnaugi knjig naše Marije Kozar Mukič

leko od toga kaj tapreštemo. Kak tau, ka Števanovci so inda štiri krčme meli. Najbole stara je leta 1876 z delom začnila. V

Konji so v štali, foringaš počivle, kaula venej čakajo. Takše se je inda vsepovsedi leko vidlo.

Andovcaj so dvej meli. Kak v Števanovcaj pa Andovcaj so v krčmi leko tüdi spali. Depa kelko je poznano, indašnja krčma v Andovcaj je daleč najbole stara bila. Tau nam od toga pripovejda, ka lidge so na velke s kaulami kaulakvrat ojdli. Takzva-

Konobe so najbole po tom bile poznane, ka v zemenicaj držinski ramov so delale. Vsikša je mogla oprejtí ogen metí, na sterom se je gesti peklo ali küjalo.

ni foringaši so na dugi pauti tüdi spati mogli.

Krčme skauzi čas pomalek ménje v gostilne vöminijo, tüdi gostilnica, mala krčma, ménje majo. V krajinaj skrak maurdja pa više njega je šega ovakša bila. Tam so lidge v ošterije ojdli. Ta rejč iz talanske osterija vöpride. Skrak nje eške ena krčma v tej krajinaj živé, konoba za trno popularno vala. Kak konoba tüdi kanti-na v talanskoj rejči žlato ma.

Gnes za starimi stejnami moderna krčma dela. V njoj se leko zmejs tō kaj po stari receptaj bratov kartuzijancov pogej.

Gda nut v historijo poglednemo, ne moremo gor priti, stera konoba aj bi najbole stara bila. S tradicionalnimi konobami je tak, ka eden čas jo držina v svojem rami ma pa po tejm »dojvgasne«.

Historija pa nam tadale pripovejda, stera krčma ali gostilna za najbole staro na slovenskom vala. Za najbole staro po tom, ka nigdar je delati nej enjala. Zatoga volo moramo v klaušter skrak vesi Žiče oditi. Tam krčma že od leta 1467 neprestanoma dela.

Kaulak leta 1160 v vesi Stare slemene skrak vesi Žiče klaušter stodji. Tak zvana Žička kartuzija za najbole staro zvün talanski pa francuski vala. Zaprav, té klaušter kartuzijancov je 19. po redi pa za najstarejšoga v Srejnjoj Evropi vala.

Tabla više dveri nam od tistoga davnoga leta 1467 pripovejda. Depa vse vküper se je že dosta prva začnilo.

Više klauštra Pohorje se začne. Tam so na brgaj grauздge pauvali, bratovge kartuzijanci so dobro vino iz njega redli. Kak vögleđa, vina je zavole bilau, nej so vse mogli spiti. Odavati so ga začnili. Depa lidge so nej nut v klaušter smeli iti. Zdaj se že vej, ka so napravjli. Krčma Gastuž živeti začne. V njoj so lidam na pauti pa prauškarom vino odavali, gvüšno so kaj za gesti tō daubili.

Vse več lüdi je do kartuzije prišlo, nin so spati škeli. Zatoga volo so po leti 1630 krčmo »gorzdignoli«. Tak so si v sobaj lidge leko počijnoli.

Eške tau, ménje krčme Gastuž se je v dugi, dugi lejtaj iz nemške rejči Gasthaus v gnešnoj vöminila.

PISALI SMO PRED 30. LEJTI

VKÜPPOBRALA SILVA EÖRY

V 21. številki časopisa Porabje, ste-
ra je vöprišla 17. oktobra 1996,
je Marijana Sukič pod naslovom
SLADKO VINCE PITI...pisala o trgatvi na
Gorenjom Seniki:

»Gnauksvejta so na Gorenjom Seniki
meli lejpe gorice, depa filoksera jii je prej
v prejšnjom stoletji na nikoj djala. Zdaj
pa te raste grauzdje samo kaulek ramov
po lugašaj (brajde).

Če Senčarge rejsan nejmajo goric, zatok
priliko za veseldje v tom djesenskom
cajti, gda trbej grauzdje brati pa mošt
prešati, tō najdejo. Tak je bilau tau 6. ok-
tobra tō, gda so meli trgatveno povorko
pa bal (szüreti felvonulás). Na povorki so
nej samo tau pokazali, kakšna dela trbej
opraviti kaulek grauzdja, liki tau tō, kakš-
na djesenska dela čakajo lüstvo na vesi.
Tak so eni kukarco lüpal pa vezali, drugi
so sildje (žito) bintnivali, istina, ka so na
mesto sildja mela, smetke pa papirji lete-

ti vsakši vert pa vsakša vertinja. Po dugi
zimski večeraj so si vertje pripravili pa
popravljali šker na sprtolejt, ženske plele
pa tkale platno. Naj bi jim nej bijo dugi
cajt, so si pri povedjali pa spejvali. Tak
kak so v povorki popejvale Vesele ženske
pa "zmejšani pevski zbor". Bar oni so si
tak napisali na tablo.

Leko, ka ji je vino "zmejšalo" malo, ste-
ro so dekile flajsno nosile pa ponüjale po
cejloj pauti. Druge norije so tō nej falile.
Seničke gospodinje so tō pokazale, ka
znajo. Perece in sirove pogače so nosile
pa ponüjale z drven-
kami. S povorke so nej
falili prejdni tō nej.
Župan pa njegva žena,
püšpek pa mali župan
so se pelali s kočüji, na
znanje davali lüdam,
ka se godi, zakoj se
godi...

Po dugoj pauti od Beka
varaša do kulturno-
ga doma sam večkrat
vküperišla z enim Prek-
murcom, steri, da je
vido, kelko lüdi so na
Seniki vküppobrali za
povorko, je tak pravo,
ka bi se v njegovj vesi
tau buma nej priškalo.

"Zakoj nej," sam ga pitala. "Če ste pa vi na
Goričkom eške vekši veseljaki, kak mi."
"Veseljaki že," je pravo, "depa enim bi se
nej dalo, drugim bi se vnaužalo, tretji bi
nej prišli, ka so v svaji s štrtimi..."
Če si dobra zmislimo, smo mi tō takšni.
Zatok pa trbej povaliti vsakšoga (stare pa
mlade) sterim se je nej vnaužalo, ka so po
10. lejtaj pá organizirali trgatev. Slejdnja
takša povorka je bila na Seniki leta 1986.«

PROSTOR, KI JE SRCE EVROPE

Pod tem naslovom je Ernest Ružič zapisal:
»V vasi Pinkovec na Gradiščanskem v Av-
striji so pred tremi leti ustanovili Panon-
ski inštitut. Poleg raziskovalnega dela se
inštitut ukvarja tudi z založniško dejav-
nostjo. Najpomembnejša publikacija je
Panonska letna knjiga, izdajajo pa še Pa-
nonski list in Panonsko liriko, poezijo.
Panonsko letno knjigo 1996 so prvič
uradno predstavili tudi v Murski Soboti,
čeprav so že v prejšnjih letnikih objavili
prispevke slovenskih avtorjev. Zasluga
za to gre profesorju doktorju Vaneku
Šiftarju, sodelavcu Panonskega inštituta

in članu uredniškega odbora Panonske
letne knjige, ki tokrat posebno pozor-
nost posveča doktorju Avgustu Pavlu, in
sicer z objavo njegovih pesmi v sloven-
skem, madžarskem in nemškem jeziku,
kratkim življenjepisom in fotografijami.
Panonska letna knjiga 1996 je razdeljena
na naslednja poglavja: avstrijsko-gradiš-
čansko, štajersko-slovensko, slovensko,
mladinsko, madžarsko, literarno in zgo-
dovinsko poglavje ter panonsko liriko/
poezijo (ki je bila lani objavljena v samo-
stojni knjigi).

Podatki tudi o Slovencih

LJUDSKA UMETNOST V ŽELEZNI ŽUPANIJI

Pred kratkim je v Slovenski županiji izšla monografija o ljudski umetnosti madžarskega slovenskega, hrvaškega in nemškega prebivalstva v Železni županiji. Prispevki več avtorjev so nas...

Protitobačni zakon
Poslanci državnega zbora so v enem svojih zadnjih usoda-
nih, pred novembrskim
parlamentarnim volitvami,
sprejeli strog protitobačni
zakon. Za kaznilo ima biti
kdo drug, ki ne bo v dolo-
čenem roku, namenjenem
nekega, hrvaškega in ne-
mškega prebivalstva v
Železni županiji. Prispe-
vki več avtorjev so nas...

"Pir" za pranje oblik
Andor

tak v glavnem na podlagi
eške predmetov. Mu-
zeja Severa, z upošte-
vanjem gradiva v drugih
muzejih v Železni župa-
niji ter ostalih zbirkah na
Madžarskem. Knjiga je
ilustrirana z blizu 500 fo-
tografijami in številnimi
risbami. Razdeljena je

na naslednja tematska
poglavja: Železna župa-
nija - zgodovina, pokra-
jina in človek; Zgradbe v
okoliščini; Naselje, ljudsko
stavbarstvo - okrašeni
predmeti v domačiji;
Stanovanjska kultura,
pohištvo - Med pred-
meti; Orodja v gospo-
dinstvu in gospodarstvu
- Ljudski tekstili; Tkanine
in vzenine - Ljudska no-
ša. Kakor se je običajno
preprosto ljudstvo v Že-
lezni županiji - Obetniki,
cebi, domača delovna
- Ljudske lege, ljudsko
verovanje - Rezbare,
umetnost pastirjev - De-
dicina ljudske umetno-
sti v Železni županiji -
Literatura.

Takoj v prvem poglavju
ljudski sveto in kratki
zgodovinski namigi, be-
vski in slovenske nar-
dovne skupnosti v Že-
lezni županiji. Narod-
na sestava prebiva-
stva je porazložena tudi

na dveh zemljevidih (iz l.
z Gornjeje Senika (str.
1898 in 1990). Med
prvimi barvnimi slikami
je ponatis slovenske žele-
zke in moške noše iz
okolice Murske Sobotice.
V vsakem nadaljnjem
poglavju najdemo po-
datke, slike ali risbe o
predmetih iz Prekmurja
ali Porabja.

Tako npr. primer florije in
risbo običajnega bod-
nika kaže v Avstrijskih
županijskih muzejih (str.
61). Slikar in neko

iz Gornjeje Senika (str.
108-109); knjižarce za
igraje in vino iz Doljeje
Senika (str. 256, 258);
lekmni nagrobni iz Slo-
venske vasi (str. 277);
leone iz zbirk mono-
litnega muzeja (str.
230, 231, 235, 238,
239) in še mnogo po-
datkov, fotografij in risb.
Knjiga se lahko kupi tudi
v Muziju Avgusta Pavla
v Mazonu.

Marija Kozar

**Spremljajte televizijsko
oddajo
SLOVENSKI UTRINKI
vsako drugo sredo ob 14.10 na
1. programu madžarske
televizije.
Ponovitev oddaje bo v soboto
19. oktobra 1996 ob 8.45 na
2. programu.**

Porabje, 17. oktobra 1996

ZA LEPSHO
DJESEN
ŽITKA
str. 5

S SPOMINI
ČURIN
V ŽURICH
str. 6

Porabje

ČASOPIS ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monotier, 17. oktobra 1996 • Leto VI, št. 21

Tigraev na G. Seniki

"SLADKO VINCE PITI..."

Če Senčarge rejsan nejmajo goric, zatok
priliko za veseldje v tom djesenskom
cajti, gda trbej grauzdje brati pa mošt
prešati, tō najdejo. Tak je bilau tau 6. ok-
tobra tō, gda so meli trgatveno povorko
pa bal (szüreti felvonulás). Na povorki so
nej samo tau pokazali, kakšna dela trbej
opraviti kaulek grauzdja, liki tau tō, kakš-
na djesenska dela čakajo lüstvo na vesi.
Tak so eni kukarco lüpal pa vezali, drugi
so sildje (žito) bintnivali, istina, ka so na
mesto sildja mela, smetke pa papirji lete-

Na senički trgatvi je nej falila jenia pa bismenika ti nej.
Bošoj oia šilbaji ex dšeraj vabi, Pevia iz mudi,
bismenika ex povora.

li vö iz binta. Če si nej skrb emo, si včasini
bejli grato, kak če bi z mlina prišo. Dapa
tau so ti pomagali dolazaprati fajbekerge
(gasilci), steri so friško šprickali s staro
bizekanco. Ženske so plele, redle cejkare
ali stauce, moški pa košare in krbüle.
Gnauksvejta je takšna dela znau opravla-

V slovenskem poglavju so obravnavane
teme: Kaj bo z vrtom spominov na
Petanjcih?, drugi prispevek ima naslov
Slovenci med Muro in Rabo in Hrvati na
Gradiščanskem v pesmi nekoč močno
povezani in tretji prispevek Pomurje, slo-
venska pokrajina ob reki Muri - pred-
stavitve gospodarstva.

Med manjšinskimi tema mi velja posebej
omeniti članek Wolfganga L. Gombocza o
pereči problematiki Slovencev v avstrijski
zvezni deželi Štajerski.

Za konec še urednik Panonske letne knji-
ge dr. Robert Hajszan: "Pomembno je, da
je to regija, prostor, kjer se srečujejo kul-
ture različnih narodov. Tu živijo Nemci,
gradiščanski Hrvati, Madžari in Slovenci
ter Hrvati v današnji Hrvaški. Panonski
prostor pravzaprav sestavlja medkulturno
sodelovanje. Zato niso pomembne
zemljepisne meje; nam te meje niso po-
membne, ker se povezujemo na duhovnem
področju."

V Panonski knjigi z letnico 1997 je pred-
viden nekoliko obširnejši tekst tudi o ži-
vljenju porabskih Slovencev.«

SKANDINAVSKA KRIŽANKA

					AVTOR: MATJAŽ HLADNIK	PES KRVO- SLEDEC	MEHIŠKA FILMSKA IGRALKA (SALMA)	EDMUND HALLEY	POTOVANJE POSEBNE SKUPINE, ODPRAVA	NASILNA TATVINA	UMETNI- KOVA DE- LAVNICA	NAJMANJ- ŠI ZVON, KI NAZNANJA SMRT
					ANGLEŠKI PEVEC IN KITARIST (ED)							6
					LAHKOST			10				
					EDWARD YOUNG			PESEM, NAPEV DESKA			3	
					AMERIŠKI IGRALEC (JOHNNY) KONCEPT, ZAMETEK	8				LUKA ČEČ S TRAVO PORASLO ZEMLJIŠČE		
POMOČ: DEPP HAYEK NAVČEK SHIA	NAŠA MEDUŠKA NAGRADA	KRAJ Z MEDUŠKIMI TOPLICAMI	TINA TURNER	IZREK KLETVICE AMERIŠKA IGRALKA TYLER								
DELAVEC PRI VITLU		7						ODPOVED, ODREKA- NJE SMUČI				
TISKAN IZVOD, IZTISK						IGRALEC LABEOUF SÉDMI PLANET OD SONCA	1			9	VODNA PTICA	MIZARSKO LEPILO
KELLY LYNCH			SIN SINA ALI HČERE PASJA HIŠICA					CVRKUT, CVRČANJE ZADETEK V MREŽO		2		
19. GRŠKA ČRKA, TAV				IZVIRNIK ALENKA GODEC	5							
GLASBENI INTERVAL V OBSEGU OSMIH STOPENJ			4					DROG ZA PODALJ- ŠANJE OJESA	11			
40. PRED- SEDNIK ZDA (RONALD)								UNIFOR- MIRAN SLUGA ZA OSEBNO STREŽBO				

Končna rešitev:

1	2	3	4	5	2	6	7	8	9	6	10	5	11	3
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---	----	---

Nauvo oddajo Slovenski utrinkov si leko poglednete na televizijskom programu Duna TV v četrtek, 22. oktobra, zankoma v 6.42. Če zamidite, bau oddaja na programu znauvič na kanali Duna World gnaki den zadvečerka v 13.34.

Ka leko vidite?

- Dva ministra gorpoiskala Porabje
- „Gda zrejljo djabke“ za vrtce
- Razstava o Alojzi Dravci
- Plesna delavnica v Sakalauvci

<https://mediaklikk.hu/musor/slovenski-utrinki/>

TV SPORED

Na naslednji povezavi najdete pregleden spored TV Slovenija 1 in Slovenija 2 za izbran dan:

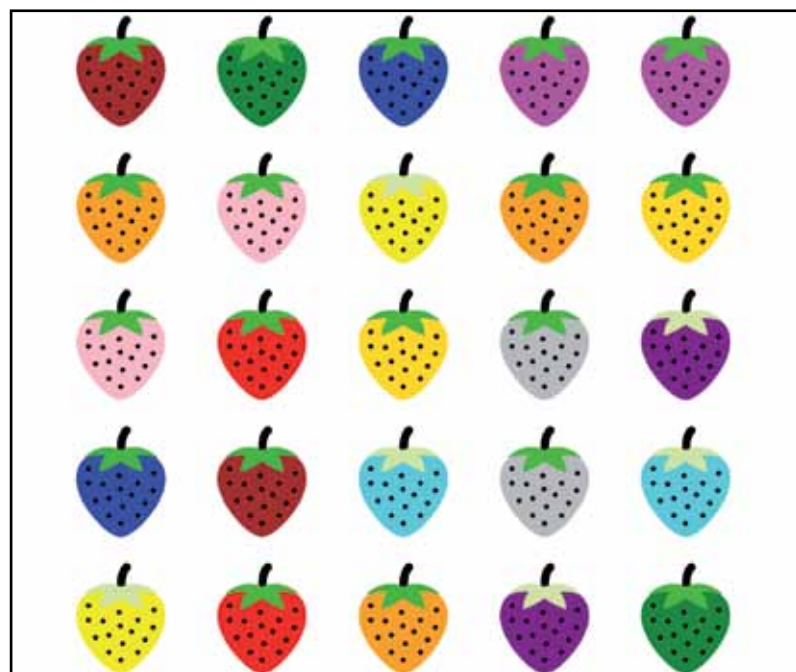
<https://tvspored.delo.si/>

ŠTEVILSKI LABIRINT

①	91	37	85	47	42	26	102	104	57
5	103	106	64	55	107	73	75	43	7
9	13	17	21	58	56	25	53	54	64
29	50	100	25	29	33	59	107	48	85
87	71	107	49	35	37	89	11	32	51
82	57	53	49	45	41	23	41	72	2
65	61	100	83	44	99	91	111	43	12
69	46	27	2	81	25	102	54	18	112
73	14	79	13	81	39	85	25	96	96
77	81	85	89	93	97	101	105	109	⑪③

Poišči pot od 1 do 113, premikaš pa se lahko vodoravno in navpično za +4.

RAZLIČNE JAGODE

Med vsemi sadeži poišči tri, ki so si med seboj povsem enaki!

DOGODIVŠČINE V VRTCU

LARA TIVOLD

Po poletnih počitnicah smo se, polni novih doživetij, zgodb in veselja, septembra spet zbrali v vrtcu. Prve dni smo namenili spoznavanju, druženju in postopnemu vračanju v vsakodnevno rutino. Ob tem smo ponovili tudi nekatere osnovne teme, kot so barve, vreme, letni časi in dnevi v tednu. Dan v vrtcu je poln raznolikih dejavnosti. Skupaj se igramo, poslušamo pravljice, prepevamo, ustvarjamo, se gibamo in raziskujemo svet okoli sebe. Pomemben del naših dni so bili tudi pogovori, sodelovanje, učenje medsebojne pomoči in skrb za prijatelje.

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV
NA MADŽARSKEM

IZHAJA VSAK ČETRTEK

ZALOŽNIK
Zveza Slovencev na Madžarskem

ZA ZALOŽNIKA
Andrea Kovács

GLAVNA IN ODGOVORNA UREDNICA
Nikoletta Vajda-Nagy

NASLOV ZALOŽNIKA IN UREDNIŠTVA
H-9970 Monošter/Szentgotthárd,
Gardonyijeva ul. 1

T: 0036 94/380 767
E: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

TISK
TOPNet, d. o. o.
Kupšinci 49d,
9000 Murska Sobota, Slovenija

ČASOPIS PODPIRAJO

Državna slovenska samouprava, Urad predsednika Vlade
Madžarske, oddelek za narodnosti, Zveza Slovencev
na Madžarskem ter Urad Vlade Republike Slovenije za
Slovence v zamejstvu in po svetu.

Letna naročnina za Madžarsko 2.600 HUF,
za Slovenijo 22 EUR, za druge države 52 EUR oz. 52 USD.

ŠTEVILKA BANČNEGA RAČUNA
HU75 11747068 20019127 00000000
SWIFT koda: OTPVHUHB

POD SREBRNIM BREJGOM ...

MIKI ROŠ

... je prvi paket referendumov v tem leti pod strejo djani. Na drugoga nede dugo trbelo čakati, že decembra za tak zvano volo lidi do na velke pejneze tametali. Depa, kak smo obečali, poglednimo, kak tej štirge referendumi so se zgotovili. Eden referndum je takši biu, ka že se regule leko pišejo. Trgé aj bi pokazali, kak političarge tadale aj brodiijo. Najbole vrauče pitanje je bilau, ka de parlament leko delo, ka pa nej. Nauva regula od toga je 10. septembra začnila valati. Referendum je zdaj tau na nikoj djau. Opozicija v luft od sreče skače, koa-

Lidge na referendume trno radi ne ojdijo. V tom slejgnjom je rekord spadno. Prejk 50 % Slovincov pa Slovenk na referndum je šlau. Kak vögleđa, najbole ranč pitanje od parlamenta njim je v naus šlau. Nisterni so celau prajli, kak parlament-policije njim nej trbej.

licija na tam gor na vriji skauzi zobe pravi; volo lidi je trbej poštvovati. Kcuj tomi pa lidam grdau guči: Steri so prauti bili, za korupcijo so svoj glas tadali.

Kak povejdano, trauje referendumski pitanj nauve regule eške naprej ne prinesejo. Ka je iz toga vöprišlo? Lidge neškeje, ka tihinci na lokalni volitvaj bi leko volili. Drugo je tau, steri socialno pomauč dobi, aj za delo tō zgrabi. Tomi se javno delo pravi. Za tau plače ne dobi, de pa človek tadale socialno pomauč dobivo. Trno vrauče je tüdi pitanje kaulak toga, če tadale bi škeli za gledanje nacionalnoga tevena plačati. Kak vögleđa, polonje lüdi ne dopisti, ka bi nacionalni radio pa televizija vgasnola. Račun nam tadale pripovejda, ka polonje neške več za tau pejnez davati. Od toga eške genau nika ne moremo povedati, kak de na kraji vögleďalo. Na knap de šlau, kak se tomi pravi.

V senci vsega toga je na knap tüdi Muri šlau. V Ljubljani prauti Olimpiji je labdo brsala. Iz Merke je možakar prišo, steri je friški kapital prineso. Tüdi un je v Ljubljani biu. Pa je emo kaj za videti! Velka Olimpija je že 3:1 tekmo v žepki mejla. Pojdje iz Sobote so se vküper paubrali, ka konci je 3:3 bilau. Leko bi se za Muro eške baukše zgotovilo. Depa tak je tō vrejdi bilau. Trbej prajti, ka Mura se je z enim gizdavim možakarom iz Merke že pošteno spekla. Nej ena, nej dva je Velki šef kluba grato. Zdaj aj tomi ne bi tak bilau. Nauvi »Amerikanec« je 37 % kluba prejk vzeu. Obečava pa, ka je nej prišo pejneze slüžit. Rad ma nogomet pa tau aj bi velka istina bila. Sto vörvle aj vörvle, sto pa nej, nede vörvo. Istina se sir na kraji pauti leko vidi. Tüdi zatoga volo, ka že prvi »Amerikanec« je kak té nauvi iz Balkana biu doma. Oba sta skur gnako pripovejdala. Na Balkani pa tak pravijo; obečanje ludom radovanje ali obečanje nauromi radüvanje.

Naš Srebrni brejg lidam že od inda na prvo rejč ne vörvle. Historija ga je navčila, ka tak mora biti. Delo je tisto, ka od obečanja pripovejda.